«JAHON GEOGRAFIYASI» fanidan
(Orta Osiyo tabiiy geografiyasi) savollar tóplami (2024-2025 óquv yili)

1. Regional tabiiy geografiyaning obekti va predmeti. Orta Osiyo tabiiy geografiyasi kursining maqsad va vazifalari,
2. Orta Osiyo tabiiy geografiyasi kursining obekti, predmeti, boshqa fanlar bilan aloqalari.
3. Regional tabiiy geografiyaning geografik fanlar tizimidagi orni.
4. Orta Osiyo tabiiy geografik olkasining geografik orni, maydoni va chegaralari. Yondosh tabiiy geografik olkalar, ularning Orta Osiyo bilan aloqadorligi, tabiatining oxshash tomonlari va tafovutlari.
5. Olka tabiatining oziga xos xususiyatlari.
6. Orta Osiyoni tabiiy geografik organish bosqichlari.
7. Ayrim olimlarning va yetakchi ilmiy maktablarning Orta Osiyo tabiatini organishga qoshgan hissasi.
8. Orta Osiyoni tabiiy-geografik organilganligini davrlar boyicha baholash.
9. Orta Osiyoning geologik taraqqiyot tarixi.
10. Orta Osiyo hududidagi asosiy tektonik strukturalar.
11. Orta Osiyo hududining geologik rivojlanish tarixi.
12. Neogen-tortlamchi davrgacha bolgan geologik tarixiga qisqa tavsif.
13. Paleozoy, mezozoy va kaynozoy davrlarining paleogeografik rivojlanish tarixi.
14. Paleozoy, mezozoy va kanozoy davrlari chokindi, otqindi va metomorfik tog jinslariga qisqa tavsif, ularning tarqalishi, yotqizili sharoitlari, qalinligi, litologik tarkibi.
15. Orta Osiyoning foydali qazilma konlarining tarqalishi.
16. Orta Osiyo hududining tektonikasi va seysmikligi.
17. Orta Osiyo hududida bolib otgan asosiy tog paydo bolish (burmalanish) bosqichlari (Kaledon, Gersin, Alp, yangi tektonik harakatlar).
18. Orta Osiyo hududining neogen-tortlamchi davrdagi geologik rivojlanish tarixi. Bu davrda sodir bolgan muhim paleogeografik voqealar va jarayonlar (yangi tektonik harakatlar, iqlimning ozgarishi, qadimgi muzliklarni vujudga kelishi, lyosslarning hosil bolishi, Kaspiy dengizining transgressiyalari, daryolar yonalishining ozgarishi).
19. Orta Osiyo hududi Yer yuzasining tuzilishi: toglik qismi.
20. Orta Osiyo hududi yer yuzasining xilma-xilligi va tabiiy geografik komponentlar bilan bogliqligi.
21. Orta Osiyo relefining tarkib topishida yangi tektonik harakatlar, qadimgi va hozirgi zamon muzliklari, eol, erozion va boshqa denudatsion va akkumulyativ jarayonlarning ahamiyati.
22. Orta Osiyoning togli qismidagi tog tizmalari, tog oraliq botiqlari, tekislangan yuzalar, ularning geografik joylanishi, dengiz sathidan balandligi, muhim choqqilari.
23. Orta Osiyoning togli qismidagi asosiy balandlik relef mintaqalari va ularga xos relef shakllari (muzlik, erozion, denudatsion, gravitatsion, karst va boshqalar).
24. Orta Osiyo hududi Yer yuzasining tuzilishi: tekislik qismi.
25. Markaziy Qozogiston past togliklari, uning hududidagi tog tizmalari, qirlar, denudatsion va akkumlyativ tekisliklar, melkosopochniklar.
26. Turon tekisligi, uning hududdidagi tog tizmalari, qirlar, platolar, botiqlar, qum massivlari, tog oldi prolyuvial tekisliklari, allyuvial tekisliklar va pasttekisliklar, dengiz pasttekisliklari, deltalar, taqirlar, shorxoklar, qadimgi daryo ozanlari, karst relef shakllari va boshqalar. Ularning tarqalishi va hosil bolishi.

27. Orta Osiyo iqlimi.
28. Orta Osiyo iqlimining umumiy tavsifi va iqlim hosil qiluvchi omillari: geografik orni va u bilan bogliq quyosh radiatsiyasi, atmosfera sirkulyatsiyasi (havo massalarining turlari va ularning almashinib turishi), yer yuzasining tuzilishi va holati, inson xojalik faoliyatining tasiri.
29. Iqlim elementlarinng hududiy va mavsumiy taqsimlanishi.
30. Yoginlar va ularning hududiy taqsimlanish qonuniyatlari.
31. Qor qoplami va erimay turish davrining hudud boylab ozgarib borishi.
32.Mutlaq va nisbiy namliklar, ularning haroratga bogliq ravishda ozgarishi.
33. Buglanish va mumkin bolgan buglanish.
34. Shamollar va ularning yil fasllarida ozgarishi.
35. Orta Osiyoda iqlim ozgarishi va iqlimiy resurslari.
36. Orta Osiyo iqlimidagi tafovutlari.
37. Iqlimiy va agroiqlimiy rayonlashtirish.
38. Iqlimning ozgarishi. Iqlimga inson xojalik faoliyatining tasiri.
39. Iqlimni xojalik nuqtai-nazardan baholash. Iqlimiy resurslari.
40. Orta Osiyoning yer usti suvlari.
41. Orta Osiyo ichki suvlarining tabiatning boshqa komponentlariga (iqlimi, yer yuzasining tuzilishi va boshqalar) bogliqligi va hududiy joylanish qonuniyatlari.
42. Ichki suvlarining taqsimlanishiga inson xojalik faoliyatining tasiri.
43. Daryolari, ularning mustaqil havzalarga ajralishi.
44. Daryolarning zichligi va oqimi.
45. Daryolar oqimining hududiy va mavsumiy ozgarishi, daryo havzalari boyicha taqsimlanishi.
46. Daryolarning toyinishi va rejimi boyicha guruhlarga bolinishi va ularning tasnifi.
47. Daryolarning xojalikdagi ahamiyati.
48. Daryolar suvini ifloslovchi manbalar va ularning muhofaza qilishga qaratilgan chora-tadbirlar.
49. Kollari, ularning hudud boylab taqsimlanishi, botiqlarining kelib chiqishi jihatidan guruhlarga (tektonik, togon, muzlik, karst, antropogen) bolinishi.
50. Kollarning xojalikdagi ahamiyati va ularni muhofaza qilish.
51. Kaspiy va Orol dengizi, Balxash koli, ularning muammolari.
52. Hozirgi zamon muzliklari, ularning hududiy tarqalishi.
53. Atmosfera havosining ifloslanishi tasirida muzliklarning erish jarayonining tezlashuvi va uni oldini olish muammolari.
54. Orta Osiyo hududida barpo etilgan suv omborlari va kanallari, ularning tabiatga tasiri va xalq xojaligidagi ahamiyati.
55. Kaspiy va Orol dengizlari muammolari.
56. Orta Osiyoning yer osti suvlari.
57. Yer osti suvlari, ularning hosil bolishi va tarqalish qonuniyatlari.
58. Yer osti suvlarining asosiy turlari (grunt, qatlamlararo, karst).
59. Artezian havzalari, ularning tarqalishida hududning tektonik tuzilishining ahamiyati.
60. Mineral va termal suvlari, ulardan foydalanish.
61. Yer osti suvlaridan xalq xojaliklarining turli tarmoqlarida foydalanish va muhofaza qilish.
62. Orta Osiyoning tuproq qoplami.

63. Orta Osiyo hududida tuproq qatlamining hosil bolishi va tarqalishining ona jins, iqlim, relef, yer osti suvlari, osimliklari bilan bogliqligi.
64. Tuproqlarning gorizontal, vertikal va introzonal tarqalishi, asosiy xususiyatlari.
65. Orta Osiyoning tekislik, tog oldi va tog qismlaridagi asosiy tuproq turlari va ularning tavsifi.
66. Tuproqlarni muhofaza qilish chora-tadbirlari va oqilona foydalanish muammolari.
67. Chol haqidagi talimotning yaratilishi va Orta Osiyo chollarining zonal hamda litologik tiplari.
68. Orta Osiyoning osimlik qoplami.
69. Orta Osiyo osimliklarining xilma-xilligi. Ularning relef, iqlim, tuproq qoplami va boshqa tabiiy geografik komponentlariga bogliq holda hududiy tarqalishi.
70. Osimliklarning asosiy turlari, ularning gorizontal, vertikal va introzonal tarqalishi.
71. Orta Osiyo dasht, chala chol, chol osimliklari.
72. Orta Osiyoning endemik va dorivor osimliklari.
73. Orta Osiyoning endemik va dorivor osimliklari.
74. Osimlik boyliklari, ularning inson xojalik faoliyati tasirida ozgarishi.
75. Osimlik boyliklaridan oqilona foydalanish va muhofaza qilish.
76. Orta Osiyoning hayvonot dunyosi.
77. Orta Osiyo hayvonot dunyosining xilma-xilligi va hayvonlarning hudud tabiiy sharoitiga moslashuvi. 78. Hayvonlarning asosiy turlari va ularning tabiat komponentlariga (relef, iqlim, substrat va boshqalar) bogliq holda gorizontal, vertikal va introzonallik boyicha ozgarishi.
79. Hayvonlarga inson tasiri. Hayvonlarning xojalikdagi ahamiyati va ularni muhofaza qilish.
80. Orta Osiyoning maxsus muhofaza qilinadigan hududlari.
81. Orta Osiyo tabiatini muhofaza qilishda qoriqxonalar, milliy boglari va buyurtmaxonalar, jamoat tashkilotlari, ekologik talim va tarbiyaning ahamiyati.
82. Orta Osiyo hududida barpo etilgan qoriqxonalar, milliy boglari, buyurtmaxonalar, ularning turlari, ularda olib borilayotgan ilmiy va muhofaza ishlari.
83. Orta Osiyoni tabiiy geografik rayonlashtirish.
84. Orta Osiyonin tabiiy geografik rayonlashtirish tajribalari tahlili.
85. Orta Osiyoni tabiiy geografik rayonlashtirish tamoyillari va taksonomik birliklari (provinsiya, kichik provinsiya, okrug, rayon).
86. Markaziy Qozogiston provinsiyasi.
87. Markaziy Qozogiston provinsiyasi geografik orni, chegaralari, maydoni.
88. Markaziy Qozogiston provinsiyasi geologik tarixi. Tektonikasi va u bilan hozirgi orografik tuzilishining bogliqligi. Paleogeografiyasi. Orografiyasi. Geomofologik tuzilishi.
89. Markaziy Qozogiston provinsiyasi iqlimining xususiyatlari.
90. Markaziy Qozogiston provinsiyasi daryolari, kollari, botqoqliklari, grunt suvlari. Kanallari, suv omborlari.
91. Markaziy Qozogiston provinsiyasi osimlik qoplami.
92. Markaziy Qozogiston provinsiyasi tuproqlari.
93. Markaziy Qozogiston provinsiyasi hayvonot dunyosi.
94. Markaziy Qozogiston provinsiyasi okruglari.
95. Provinsiyada ajratilgan tabiiy-geografik okruglarga (Qozogiston past toglari okrugi,

96. Torgay supasimon olkasi, Orol okrugi, Orolboyi qumli chollari. Betpakdala. Ustyurt) tabiiy geografik tavsif.
97. Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi.
98. Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi geografik orni, chegaralari, maydoni.
99. Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi geologik tarixi. Tektonikasi va u bilan hozirgi orografik tuzilishining bogliqligi. Paleogeografiyasi.
100. Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi orografiyasi. Geomofologik tuzilishi.
101. Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi iqlimining xususiyatlari.
102. Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi daryolari, kollari, botqoqliklari, grunt suvlari. Kanallari, suv omborlari.
103. Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi osimlik qoplami.
104. Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi tuproqlari.
105. Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi hayvonot dunyosi.
106. Jungoriya-Tyanshan provinsiyasi okruglari.
107.Junroriya-Tyanshan provinsiyasida ajratilgan tekislik kichik provinsiyasi tarkibidagi Balxashboyi-Muyunqum okrugiga, toglik kichik provinsiyasidagi Shimoliy Tyanshan, Markaziy Tyanshan, Sharqiy Qozogiston togli okrugiga tavsif.
108. Turon provinsiyasi geografik orni, chegaralari, maydoni.
109. Turon provinsiyasi geologik tarixi. Tektonikasi va u bilan hozirgi orografik tuzilishining bogliqligi. Paleogeografiyasi. Orografiyasi. Geomofologik tuzilishi.
110. Turon provinsiyasi iqlimining xususiyatlari.
111. Turon provinsiyasi daryolari, kollari, botqoqliklari, grunt suvlari. Kanallari, suv omborlari.
112. Turon provinsiyasi osimlik qoplami.
113. Turon provinsiyasi tuproqlari.
114. Turon provinsiyasi hayvonot dunyosi.
115. Turon provinsiyasi okruglari.
116. Turon provinsiyasida ajratilgan tekislik kichik provinsiyasi tarkibidagi Ozboyorti, Shimoliy Qoraqum okruglariga tavsif..
117. Turon provinsiyasida ajratilgan tekislik kichik provinsiyasi tarkibidagi Quyi Amudaryo, Qizilqum, Quyi Zarafshon, Garbiy Turkiston okruglariga tavsif..
118. Turon provinsiyasida ajratilgan tekislik kichik provinsiyasi tarkibidagi Markaziy Qoraqum, Tajan-Murgob okruglariga tavsif.
119. Turon provinsiyasida ajratilgan togli kichik provinsiyasida ajratilgan Fargona, Janubiy yosh toglar okruglariga tavsif.
120. Turon provinsiyasida ajratilgan togli kichik provinsiyasida ajratilgan Yuqori Zarafshon, Yuqori Amudaryo, Qashqadaryo, Orta Sirdaryo, Pomir okruglariga tavsif.

Fan óqitivchisi: ***Nauruzbaeva G.T.***